

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE
ZNANOSTI

Matea Zubčić

**Standardizirati ili ne? Krićka analiza standarda za
inforაციjsku pismenost**

Završni rad

Mentorica: prof. dr. sc. Sonja Špiranec

Zagreb, 2016.

Sadržaj :

Uvod	2
1. Informacijsko društvo kao preteča društva znanja	3
1.1 Definicija informacijske pismenosti	5
1.2 Informacijska pismenost kao skup kompetencija	7
1.3 Informacijska pismenost i obrazovni sustav	8
1.4 Konstruktivizam i informacijska pismenost	9
1.5 Standardi i ishodi učenja u informacijskoj pismenosti	11
2. Problematika standardizacije u obrazovanju	15
2.1 Standardizacija kompetencija	16
2.2 Standardizacija informacijske pismenosti	17
Zaključak	22
Literatura	23

Uvod

Pravilan pristup, evaluacija, kritički osvrt, razmjena i primjena informacije karakteristike su koje se najviše ističu kada se definira informacijska pismenost i kada se naglašavaju kompetencije koje informacijski pismena osoba mora imati.

Integracija informacijske pismenosti u obrazovanje omogućuje postepeno stvaranje osobe koja samostalno može rješavati probleme, koja zna vrednovati informaciju, kritički joj pristupiti i ono najvažnije osobu koja ju zna implementirati i stvoriti korelaciju s postojećim znanjem.

U radu se navodi potreba integracije navedenih kompetencija koja je moguća ukoliko se definiraju standardi koji predstavljaju osnovnu poveznicu između teorije informacijske pismenosti i prakse koju ona omogućuje. Također su navedeni najpoznatiji primjeri standarda koji prikazuju na koji način bi se integracija mogla provesti.

Rad daje kritički osvrt na pitanje da li standardi samo predstavljaju attribute vrednovanja i ishode učenja ili sputavaju potpunu integraciju informacijske pismenosti u obrazovanje. Dok neki smatraju kako je upravo standardizacija ključ uspješne integracije, drugi naglašavaju njezinu negativnu karakteristiku gušenja kreativnosti učenika.

Ključne riječi: informacijska pismenost, društvo znanja, ishodi učenja, standardi, integracija, obrazovni sustav, informacijsko društvo, konstruktivizam

1. Informacijsko društvo kao preteča društva znanja

Znanje, kao skup činjenica, informacija i vještina stečenih izobrazbom ili iskustvom radi teorijskoga ili praktičnoga razumijevanja i rješavanja problema, predstavlja osnovi produkt društva znanja.¹ Ekonomija znanja nametnula je prioritet simboličkog kapitala pred fizičkim kapitalom, radnika znanja fizičkom radniku. Sintagma društva znanja u tom slučaju zamijenila je sintagmu društva rada. Znanje, informacija i komunikacija pretvoreni su u simboličke proizvodne činitelje, tzv. simbolički kapital.² Neopipljivi produkt kao što je znanje postao je središnji indikator ekonomije, gospodarstva i ostalih aspekata društva.

Formiranju znanja prethodi nekoliko postupaka koji se temelje na prikupljanju, vrednovanju te organizaciji informacija koje stignu do pojedinca ili koje on pronade. Informacija je u tom slučaju zasigurno:

- Neophodna za kreativnost i inventivnost
- Osnovni izvor u postupku učenja i razmišljanja
- Ključni izvor u obrazovanju građana
- Čimbenik koji omogućuje bolje akademske i poslovne uspjehe te bolju zdravstvenu skrb
- Važan izvor za nacionalni društveni i ekonomski poredak³

Društvo koje će pripremiti podlogu razvoju društva znanja svako je informacijsko društvo. Ono će omogućiti izgradnju infrastrukture informacijskih sustava te razviti potrebnu tehnologiju kojom će informacija sigurnim i nesmetanim putem doći do primatelja.⁴ Informacijsko društvo u tom slučaju zahtjeva savladavanje određenih vještina koje će biti ključne u izgradnji znanja.

---

¹ Hrvatska enciklopedija, „Hrvatska enciklopedija“. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/> [citirano: 2016-09-04].

² Šundalić, A. Između društva rada i društva znanja.// Media, culture and public relations, 3, 2(2012), str. 120.

³ Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju: završna verzija / Jesus Lau, predsjednik IFLA-ine Sekcije za informacijsku pismenost. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str.19.

⁴ Špiranec, Sonja; Mihaela Banek Zorica. Informacijska pismenost : teorijski okvir i polazište. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2008. Str.9.

Informacijsko opismenjavanje pomoći će pojedincu u poimanju učenja kao cjeloživotnog procesa, procesa kojim će znati kako nadograditi svoje postojeće znanje ili unaprijediti stečene vještine.

Takvo društvo neće se ostvariti isključivo izgradnjom tehnološke infrastrukture i osposobljavanjem pojedinca za korištenje tehnologije, već naglašavanjem kognitivnih i kritičkih vještina mišljenja u svrhu razabiranja korisnih i relevantnih informacija koje će pojedinac moći pretvoriti u znanje.⁵ Upravo o tim vještinama brine informacijska pismenost.

Možemo zaključiti kako se konstrukcija društva znanja, koja nije plan za budućnost već je dio sadašnjosti, temelji na informaciji, gradi informacijskim opismenjivanjem pojedinca, a učvršćuje cjeloživotnim učenjem. Produkt takvog društva, kojeg smo dio i mi sami, upravo je znanje koje nam pomaže u savladavanju različitih kako društvenih tako i životnih prepreka. Uz to, otvara nam brojne mogućnosti poslovnog napredovanja. Preteča društva znanja odnosno koncept informacijskog društva ističe kako nije dovoljno usvojiti vještinu, već je potrebno istu znati pravilno primijeniti, također naglašava važnost sadržaja informacije, uči pojedinca kritičkom izražavanju i etičkom postupanju s informacijom koju pronade.

Stoga informacijska pismenost predstavlja kostur društva znanja kojeg je potrebno izgraditi kako bi pojedinac prepoznao sebi relevantnu informaciju i njome nadgradio svoje postojeće znanje ili usvojio nove vještine, te zakoračio naprijed ka društvu znanja.

Sedamdesete godine prošlog stoljeća predstavljaju početak informacijskog doba. Kada bismo morali navesti osnovne karakteristike tog doba prvenstveno bi se osvrnuli na brzinu protoka informacije te razvoj informacijske tehnologije, koja poboljšava dostupnost informacije i povećava količinu informacijskih izvora.

Informacijsko doba odnosno razvoj tehnologije koju je ono za sobom povuklo omogućilo je korisniku jednostavniji i brži pristup različitim izvorima informacija čime se povećala i potreba za informacijskim opismenjavanjem.

Da informacijska pismenost nije isključivo uvjetovana tehnologijama vidljivo je u definiciji Webbera i Johnstona:

---

⁵ Isto. Str. 8.

„Informacijsko se opismenjivanje sastoji od usvajanja primjerenoga informacijskog ponašanja u svrhu dolaženja do one informacije koja će zadovoljiti informacijsku potrebu i to bez obzira na medij, a uključuje i kritičku osviještenost o važnosti mudrog i etičkog korištenja informacija. Važno je da informacijska pismenost ne bude reducirana na knjižnične ili računalne vještine već poimana kao odgovor na kulturni, društveni i ekonomski razvoj informacijskog društva.”⁶

Upravo taj ekonomski, sociološki i kulturni aspekt kojeg razvija svaki pojedinac ponaosobno uvertira je razvoju društva temeljenog na znanju odnosno intelektu pojedinca.

1.1 Definicija informacijske pismenosti

Prva definicija informacijske pismenosti seže iz 1974. godine. U izvješću Nacionalnoj komisiji za knjižnice i informacijsku znanost (National Commission for Libraries and Information Science: NCLIS) Paul Zurovski govori o potrebi informacijskog opismenjavanja pojedinaca ukoliko žele preživjeti informacijsko doba. U navedenom izvješću prvi je put, potpuno ispravno, uspostavljena veza između informacijske pismenosti i šireg društvenog konteksta koji je tad, sve očitije, pokazao jasni razvoj prema informacijskom društvu.⁷

Zadatak kojeg nameće koncept informacijskog društva jest savladavanje određenih vještina što uključuje proširenje definicije informacijske pismenosti na kompetencije koje su potrebne pojedincu za snalaženje u velikom kaosu informacija. ALA (American Library Association) 1989. godine Proglasom Američkog knjižničarskog društva definira informacijski pismene osobe kao one koje su naučila kako učiti... jer znaju kako je znanje organizirano, kako pronaći informacije i kako se koristiti njima na svima razumljiv način...to su osobe pripremljene na učenje tijekom cijelog života.⁸

---

⁶ Webber, S.& Johnston, B. Conceptions of information literacy: new perspectives and implications“. //Journal of information science, 26, 6(2000), str. 384.

⁷ Špiranec, Sonja; Mihaela Banek Zorica. Informacijska pismenost : teorijski okvir i polazište. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2008. Str. 21.

⁸ Isto, str. 23.

Ovim tezama potvrđujemo prisutnost informacijskog društva (doba) koje je uvjetovano sociološkim i tehnološkim razvojem, doba koje se mijenja paralelno s načinom života.

Brojni autori prihvaćaju ALA-inu definiciju i pridodaju joj nove karakteristike kojima opisuju informacijski pismenu osobu

Candy sažima sve definicije navodeći sljedeće karakteristike:

- sposobnost učinkovitog traženja informacija
- upućenost pri odabiru i vrednovanju informacija
- lakoća korištenja mnoštva medija
- svijest o problemu pouzdanosti i vjerodostojnosti informacija
- učinkovitost prenošenja informacija drugima ⁹

Također je vrlo važno spomenuti i faze informacijske pismenosti koje navodi I. Stričević:

- svijest o informacijskoj potrebi;
- sposobnost definiranja informacijske potrebe koje nastanu kad treba riješiti problem ili donijeti odluku;
- sposobnost otkrivanja postoji li potrebna informacija ili ne; sposobnost pronalaženja potrebne informacije ako ona postoji;
- sposobnost kreiranja potrebne informacije ako ona postoji;
- sposobnost kreiranja potrebe informacije koja je nedostupna;
- razumijevanje pronađene informacije ili znanje o tome gdje potražiti pomoć;
- sposobnost organiziranja, analize, interpretacije i evaluacije informacije te vrednovanja izvora;
- sposobnost prijenosa i prezentacije informacije drugima pomoću primjerenih medija;
- znanje kako iskoristiti informacije za rješavanje problema ili donošenje odluke
- znanje o tome kako zaštititi, spremi, zapisati i arhivirati informaciju za ponovno korištenje

---

⁹ Špiranec, Sonja. Informacijska pismenost-ključ za cjeloživotno učenje// Edupoint : časopis o primjeni informacijskih tehnologija u obrazovanju . Dostupno na: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html> [citirano: 2016-07-23].

- znanje o tome kako postupiti s informacijom kad više nije potrebna ili kako zaštititi informaciju od zlouporabe¹⁰

Upravo na primjeru faza možemo vidjeti put prelaska relevantne informacije u znanje. Kada bismo svakoj fazi dodijelili prethodno navedene karakteristike također bismo mogli jasno vidjeti napredak tijekom informacijskog opismenjavanja pojedinca.

1.2 Informacijska pismenost kao skup kompetencija

Informacijskim opismenjavanjem pojedinac stječe određene kompetencija koje ga definiraju kao informaciji pismenu osobu. Definiranjem informacijske pismenosti u okviru skupa stečenih kompetencija omogućuje se stvaranje popisa atributa koje je moguće vrednovati i mjeriti. U tom slučaju olakšana je i sama integracija informacijske pismenosti u formalno obrazovanje.

Prema Aleksandrijskom proglasu, dokumentu nastalom u okviru sastanka UNESCO-a, Međunarodnog udruženja knjižničnih društava IFLA-e i Nacionalnog foruma za informacijsku pismenost NFIL-a kompetencije informacijski pismene osobe obuhvaćaju sposobnost prepoznavanja informacijske potrebe te lociranje, vrednovanje, primjene i stvaranja informacije unutar kulturnih i socijalnih okruženja.¹¹

Razlog korištenja kompetencija kao osnovnih razina koje je potrebno zadovoljiti, najbolje opisuje I.Čatić:

Kompetencije, kao pojam koji osim znanja, vještina i stavova obuhvaća i sposobnost njihova aktiviranja te učinkovitog iskorištavanja u određenoj situaciji, postaju veoma privlačne i

---

¹⁰ Stričević, Ivanka. Pismenosti 21. stoljeća : učenje i poučavanje u informacijskom okruženju. // Zrno 22, 97- 98 (2011.), str. 3-4.

¹¹ Špiranec, Sonja; Mihaela Banek Zorica. Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazište. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2008. Str. 27.

edukatorima i poslodavcima jer ih je lako identificirati sa sposobnostima, kvalifikacijama i stručnošću.¹²

Navedene kompetencije iznimno su važne u daljnjoj raspravi o mogućnostima integracije informacijske pismenosti u obrazovanje.

1.3 Informacijska pismenost i obrazovni sustav

Iako informacijsko opismenjavanje nije uvjetovano dobnim granicama i ne predstavlja pismenost ograničenu institucionalnim zidovima, njegovom integracijom u ranu fazu obrazovanja omogućujemo učeniku da na samom početku svog obrazovnog procesa zna kako pronaći sebi relevantnu informaciju, pravilno je upotrijebiti i ono najvažnije znati kako razvijati kritičko mišljenje, koje se pojavljuje manifestira u višim godinama obrazovnog procesa.

U prethodnom poglavlju navedene su samo neke od definicija informacijske pismenosti koje su se godinama razvijale. Obrazovanje zahtjeva mjerive atribute koji omogućuju pravilnu prosudbu usvojenog znanja i zbog toga definicije koje su najrelevantnije za temu ovog rada su upravo one koje uključuju kompetencije informacijski pismene osobe. Vrednovanjem popisa atributa otvoren je put za formalnom ugradnju informacijske pismenosti u obrazovni sustav.

Proces učenja uvjetovan je različitim sociološkim ali i tehnološkim razvojem. Tehnološki razvoj kod informacijskog doba za sobom je povukao jedan „ocean“ informacijskih izvora kojega je potrebno pravilno filtrirati i obraditi kako bi postao relevantan za obrazovni program. Također su potrebe za navedenim sposobnostima višestruko uvećane primjenom informacijskih tehnologija u obrazovanju i nastavi.

Interaktivni medij dopušta učenicima da postavljaju pitanja, samostalno tragaju za odgovorima i dublje zarone u određeno područje; posljedično, navigacija kroz priličnu količinu obavijesti

---

¹² Čatić, I. Kompetencije i kompetencijski pristup obrazovanju. // PEDAGOGIJSKA istraživanja, 9 (2012), str. 175. Dostupno i na: <http://hrcak.srce.hr/113448> [citirano: 2016-07-23].

dostupnih na mrežama te njihova kompetentna ocjena i sposobnost povezivanja postaju preduvjetom za stjecanje znanja.¹³

Najbolja poveznica informacijske pismenosti i obrazovnog sustava krije se upravo u definiciji ta dva ključna pojma, a to je naučiti kako učiti. I upravo zbog toga moramo osvijestiti potrebu njihove suradnje odnosno integracije informacijske pismenosti u obrazovni sustav.

Jedna od središnjih ideja modernog obrazovanja odmak je od shvaćanja učenja samo kao prijenosa informacija i znanja. Učenje postaje proces koji objedinjuje stvaranje, mišljenje, kritičku osviještenost i interpretaciju. Tradicionalni načini učenja i podučavanja zamjenjuju se istraživačkim i problemskim metodama što osobu koja uči stavlja u poziciju samostalnog istraživača i korisnika informacija koji je aktivno uključen u proces traženja informacija. To ujedno znači da sposobnosti svjesnog, promišljenog i svrhovitog ulaska u interakciju s informacijom postaje okvir u kojemu se učenje odvija.¹⁴

1.4 Konstruktivizam i informacijska pismenost

Jedna od suvremenih teorija obrazovanja upravo je konstruktivizam. Konstruktivizam predstavlja deskriptivnu teoriju učenja koja naglašava konstrukciju postojećeg znanja novo stečenim znanjem. Također ističe kako tradicionalni pristup u obrazovanju, učeniku direktno pruža pregršt informacija dok konstruktivizam zahtjeva savladavanje određenih koraka da bi se dobila nova informacija. U tom pogledu uloga je učenika stvoriti sam svoja uvjerenja, naučiti razmišljati na sebi svojstven način te aktivnim razmišljanjem i istraživanjem nadograđivati postojeće znanje.¹⁵

---

¹³ Špiranec, S. Informacijska pismenost- ključ za cjeloživotno učenje // Edupoint: časopis o primjeni informacijskih tehnologija u obrazovanju . Dostupno na: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html> [citirano: 2016-07-23].

¹⁴ Špiranec, S. & Banek Zorica, M. „Information Literacy 2.0: hype or discourse refinement“// *Journal of documentation*, 66, 1(2010), str. 144.

¹⁵Virginia Richardson. *Constructivist Teacher Education: Building a World of New Understandings*. Routledge, 1997. Str.3.

Važna stavka konstruktivizma u nastavi je stavljanje učenika u središte. U tradicionalnom obrazovanju učenik je pasivni sudionik u nastavi dok konstruktivistička teorija učenja zagovara formiranje učenika u aktivnog sudionika cjelokupnom nastavnom procesu. Razmjena znanja i iskustva između samih učenika ili pak učenika i profesora važna je aktivnost koju naglašava konstruktivizam. Različiti tipovi zadataka koji se stavljaju pred učenika predstavljaju moguće prepreke s kojima će se susresti izvan okvira obrazovnog sustava.

Konstruktivistička teorija učenja koja se tijekom povijesti razvijala najviše pridonosi razvoju čovjekova učenja i intelektualnog napretka u smjeru kojeg zagovara upravo informacijska pismenost. Informacijska pismenost neophodna je za konstruktivistički pedagoški pristup jer osigurava uspješno učenje... informacijska pismenost jest ili bi trebala biti utemeljena na učenju iz različitih izvora, pronalaženju informacija te istraživačkom i problemskom poučavanju.¹⁶

Novo i alternativno tumačenje procesa učenja, dakle konstruktivizam, tumači da podučavanje nije proces kojem se znanje komunicira tj. može svesti na percepciju informacija iz vanjskih izvora, već stalan i aktivan proces konstrukcije znanja.¹⁷

U knjizi „Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta“ autorice Sonja Špiranec i Mihaela Banek Zorica često pridodaju znanju epitet individualno čime žele naglasiti upravo moć pojedinca nad informacijama koje prima. Moć koja se očituje u percepciji i razumijevanju raznovrsnih oblika informacija.

Teorija konstruktivizma, ukoliko se želi pravilno integrirati u obrazovanje, zahtijeva duboke promjene kako obrazovnog procesa učenika tako i cjelokupnog načina rada nastavnika i učitelja. Nastavnik u tom slučaju ne rješava problem već uvodi učenika u srž problema, prati njegovo poimanje i rješavanje istog. Interakcijom s informacijskim izvorima te korištenje postojećeg znanja učenik dolazi do rješenja.

---

¹⁶ Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju: završna verzija / Jesus Lau, predsjednik IFLA-ine Sekcije za informacijsku pismenost. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str.22.

¹⁷ Špiranec, Sonja; Mihaela Banek Zorica. Informacijska pismenost : teorijski okvir i polazište. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2008. Str. 10.

Upravo u tom primjeru možemo vidjeti veliku povezanost informacijskog opismenjavanja i konstruktivizma, koji kao osnovni cilj imaju naučiti kako učiti, odnosno naučiti pojedinca kako graditi svoje znanje.

Kada je istaknuta nužnost informacijske pismenosti u obrazovnim procesima i procesima učenja postavlja se pitanje kako ju pravilno integrirati? Sama integracija zahtjeva definiranje objektivnog vrednovanja stečenih kompetencija te naginje standardizaciji te vrste pismenosti.

1.5 Standardi i ishodi učenja u informacijskoj pismenosti

U poglavlju s definicijama informacijske pismenosti najviše su se istaknute one definicije koje uključuju popis mjerivih atributa navodeći kako upravo oni omogućuju jednostavniju integraciju informacijske pismenosti u obrazovanje. No da li je potrebna njihova standardizacija?

Upravo u svrhu umanjivanja metaforičnosti koncepta informacijske pismenosti i njegove konkretizacije nastali su brojni standardi, koji zajedno s modelima, nude okvir za njegovu realizaciju.¹⁸

Uloga modela u navedenom procesu jest postaviti teorijsku podlogu prema kojoj će se aktivnosti održavati dok standard predstavlja aktivnosti koje se temelje na teorijskoj podlozi ali se provode praktičnim djelovanjem.

Standardi su obično usmjereni na definiranje karakteristika informacijski pismenog pojedinca ili studenta, uz taksativno navođenje svojstava, atributa procesa znanja vještina stavova ili uvjerenja koje takav pojedinac treba izgraditi.¹⁹

Standardima pokušavamo integrirati informacijsku pismenost na sve razine obrazovnog procesa.

---

¹⁸Isto Str. 49.

¹⁹Isto Str. 50.

Prije samog navođenja standarda nužno je napomenuti kako upravo standardizacija koja definira stavke koje pojedinac mora poznavati za sobom povlači pokazatelje uspješnosti i ishode učenja koji omogućuju praćenje uspješnosti pojedinca u savladavanju zadanih problema.

Primjeri standarda:

1. razina obrazovnog procesa

Information Literacy Standards for Student Learning – standardi informacijske pismenosti za učenje koji se sastoje od 9 standarda podijeljenih u 3 kategorije:

Prva kategorija odnosi se na informacijsku pismenost koja naglašava kako informacijski pismen učenik uspješno i učinkovito pristupa informaciji, kritički je vrednuje te se s istima koristi točno i kreativno

Druga kategorija odnosi se na samostalno učenje koje prvenstveno ističe potragu za informacijama kojim učenik zadovoljava svoje osobne interese. Također se naglašava njegov korektan odnos prema informacijskim izvorima. Potraga za informacijama rezultira stvaranje njegova osobnog znanja.

Treća kategorija koja se navodi postavlja pojedinca u društveni kontekst čime se naglašava njegov doprinos obrazovnoj zajednici i društvu. Etično ponašanje i korištenje informacija također je vrlo bitna stavka u demokratskom društvu, društvu koje zahtjeva uzajamni rad unutar raznovrsnih skupina.²⁰

Akademski razina

Na akademskoj razini, Standard Američkog udruženja za visokoškolske knjižnice najutjecajniji je standard koji se sastoji od 5 osnovnih standarda, 22 pokazatelja uspješnosti i ukupno 86 ishoda učenja. Upravo je ovaj dokument odličan primjer kako se stečene kompetencije mogu detaljno vrednovati.

---

²⁰ Isto Str. 61.

Osnovi standardi informacijske pismenosti u ovom se dokumentu odnose na:

1. Prepoznavanje i opisivanje informacijske potrebe
2. Učinkovit i djelotvoran pristup potrebnoj informaciji
3. Kritičko vrednovanje informacije i njezinih izvora te ugradnja odabranih informacija u vlastiti korpus znanja i vrijednosni sustav
4. Svrhovito korištenje informacijom, individualno ili u skupini
5. Razumijevanje ekonomskih, legalnih i socijalnih aspekata informacija te njihovo etičko i legalno korištenje²¹

Rabin i Cardwell opisuju standarde informacijske pismenosti kao kontinuirani kružni proces napredovanja koji je fokusiran na proces učenja studenta. Praćenje kružnog procesa učenja i njegovo analiziranje omogućeno je definiranjem ishoda učenja koje student mora zadovoljiti.²² Istraživanje, vrednovanje i organizacija pronađenih informacija, te kombiniranje različitih informacijskih izvora neki su od ishoda koje Standard Američkog udruženja navodi.

Istraživanja učenja i ranog razvoja pokazuju da je povratna informacija odnosno definiranje ishoda učenja iznimno važno. Učeničko razmišljanje mora se učiniti vidljivim (kroz diskusije, eseje ili testove) i u tom slučaju povratna informacija mora biti osigurana. Ishodi učenja omogućuju nastavniku praćenje razvoja učenika, a cilj učenja mora se manifestirati razumijevanjem naučenog.²³

Ishodi učenja također omogućuju pojedincu upoznavanje informacije u različitim oblicima (ovisno o mediju na kojem se nalazi), praćenje svog napretka u pretraživanju i kombiniranju informacijskih izvora i razumijevanje etičkog, legalnog i socioekonomskih pitanja koja se tiču informacija.

---

²¹Isto Str 64.

²² Rabin, J. & Cardwell, C. „Start Making Sense: Pratical Approches to Outcomes Assessment for Libraries“// University Libraries Faculty Publications, 2011., str 3.

²³ How People Learn; Brain, Mind, Experiencer, and School / uredili J.D. Bransford, A.L.Brown, R.Cocking. Washington, D.C., 2000., str. 140.

Generički standard

Također postoji generički standard IFLA Standard Međunarodnog saveza knjižničarskih društva i ustanova. Tim standardom informacijsko opismenjavanje može se prilagoditi različitim informacijskim okruženjima i krajolicima. Uključuje pristup, definiciju, lociranje te korištenje informacija.

Nacionalni standard

Uz generičke, još razlikujemo i nacionalne standarde u čijoj izvedbi sudjeluje široki raspon interesnih skupina i ustanova.

Većina nacionalnih standarda sadrže sljedeća poglavlja:

- opis motivacije za nastanak nacionalnog okvira
- pojmovno određivanje informacijske pismenosti
- ukazivanje na suodnos informacijske pismenosti i cjeloživotnog učenja
- pozivanje na lokalne specifičnosti
- navođenje standarda i ishoda učenja po različitim sektorima: formalno obrazovanje (škola, visoko školstvo) radno mjesto, cjeloživotno učenje
- način primjene standarda, implementacija, primjer dobre prakse²⁴

Nakon definiranja pojma informacijske pismenosti i naglašavanja potrebe njene integracije u obrazovni sustav slijedi kritički osvrt na temu standardizacije informacijske pismenosti s ciljem integracije u obrazovni sustav.

---

²⁴ Špiranec, Sonja; Mihaela Banek Zorica. Informacijska pismenost : teorijski okvir i polazište. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2008. Str. 73-75.

2. Problematika standardizacije u obrazovanju

Mišljenja na temu standardizacije informacijske pismenosti s ciljem lakše integracije iste u obrazovni proces su podijeljena. Postoje tvrdnje kako je upravo standardizacija ključ uspješne integracije kao i one tvrdnje koje ističu kako je standardizacija propast obrazovnog sustava.

Standardizacija i obrazovanje, pojmovi su općeg značenja. Standardizacija ima zadatak mjeriti kvalitetu obrazovanja radi lakše interpretacije i usporedbe dobivenih rezultata.

Obrazovni standardi trebali bi pokazati što je pojedini učenik naučio iz nekog predmeta. Zbir pojedinačnih učeničkih rezultata imali bi dati uvid u kvalitetu odgovarajuće škole, a zbir rezultata svih škola daje sliku stanja uspješnosti u odgovarajućoj saveznoj državi, ako je riječ o Sjedinjenim Državama, ili stanja obrazovanja u nekoj zemlji.²⁵

Što se tiče reakcija nastavnika i stručne javnosti na obrazovne standarde, one su ne tako rijetko negativne. Nastavnici nalaze da standardi dehumaniziraju odnose između njih i učenika. Stručna javnost, s razvijenom razinom kritičke svijesti i smislom za vlastitu pedagošku refleksiju, drži standardizaciju obrazovanja, pored ostalog, novim valom tehnologizacije odgojno-obrazovnog rada tijekom kojega se razvijaju testovni dril i negativne natjecateljske sklonosti. Najveći zagovornici standardizacije su prosvjetna administracija i druge vladine službe koje se najčešće pojavljuju u ulozi vanjskog kontrolora koji sa svakodnevnim životom i radom u školi nema stvarne veze.²⁶

Na primjeru ovih tvrdnji možemo vrlo dobro vidjeti kako se autor žustro odupire bilo kakvom obliku standardizacije smatrajući kako zadire u autentičnu personaliziranu ljudsku prirodu koja joj se pokušava oduprijeti.

---

²⁵ Šoljan N.N. Taksonomija svjetskih razvoja u obrazovanju: prema (de)konstrukciji pedagogije. // PEDAGOGIJSKA istraživanja, 4,2(2007) str.324. Dostupno i na: hrcak.srce.hr/file/174871 [citirano: 2016-07-23].

²⁶ Isto, str.325. Dostupno i na: hrcak.srce.hr/file/174871 [citirano: 2016-07-23].

2.1 Standardizacija kompetencija

Za početak važno je istaknuti Weinertove minimalne kriterije definiranja pojma kompetencije:

1. Pojam kompetencija odnosi se na potrebne pretpostavke pojedinca ili grupe koje su nužne za uspješno izvršavanje složenih zahtjeva.
2. Potrebne pretpostavke za uspješno djelovanje obuhvaćaju kognitivne i nekognitivne komponente (motivacijske, etičke, voljne, socijalne).
3. Pojam kompetencija podrazumijeva visok stupanj složenosti, za razliku od, npr. vještina, koje pretpostavljaju automatizirane aktivnosti.
4. Proces učenja jest nužna pretpostavka za stjecanje kompetencija.²⁷

Iz priloženog možemo vidjeti kako je navedena jasna razlika između vještine i kompetencije. Kompetencija predstavlja složeni skup aktivnosti čije savladavanje i primjena rezultiraju znanjem.

Kad govorimo o standardizaciji koja se temelje na kompetencijama uprava kao i informacijska pismenost i u tom slučaju nailazimo na pregršt negativnih mišljenja.

Neki autori smatraju kako kompetencijski pristup obrazovanju zanemaruje kulturnu i socijalnu ulogu obrazovanja te prava svih zainteresiranih strana da sudjeluju u definiranju te uloge. Kompetencijski je pristup, naime, snažno oruđe za ekonomski prosperitet i neovisnost, ali ne potiče kritičko razmišljanje o socijalnim i političkim pitanjima i problemima.²⁸

Zagovornici provedbe standardizacije u školskom sustavu naglašavaju kako argumentacija za primjenu standarda glasi: procedure mjerenja u školama nisu bile precizne. Već su i kriteriji

---

²⁷ Ćatić, I. Kompetencije i kompetencijski pristup obrazovanju. // PEDAGOGIJSKA istraživanja, 9 (2012), str. 177. Dostupno i na: <http://hrcak.srce.hr/113448> [citirano: 2016-07-23].

²⁸ Ecclestone, K. Energising or enervating: implications of national vocational qualifications in professional development. // *Journal of Vocational Education & Training*, 49, 1(1997), str. 77. Dostupno i na: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13636829700200006> [citirano: 2016-07-23].

mjerenja koji su dani u nastavnim planovima podložni interpretaciji. Nastavnici ih mogu subjektivno interpretirati i zato su se sadržaji provjere razlikovali od škole do škole, od nastavnika do nastavnika. Riječ je o subjektivnom i heterogenom vrednovanju školskih postignuća. Što učenici stvarno (činjenično) znaju i mogu - to ostaje otvoreno! Obrazovni standardi trebaju omogućiti objektivni, općevažeci kriterij vrednovanja, a evaluacija na razini škole (interno vrednovanje učeničkih postignuća i samovrednovanje) važan je korak samokontrole koliko se škola približava nacionalnom obrazovnom standardu.²⁹

Poseban osvrt zaslužuje kritika standardizacije obrazovanja koja je vezana također i za informacijsku pismenost. Jedna od kompetencija informacijske pismenosti je upravo kritičko razmišljanje i tu se možemo zapitati da li se njegovom standardizacijom ono može svesti na nešto objektivno? Ili baš suprotno, da li se može potaknuti njegov razvoj kod pojedinca unutar obrazovnog procesa.

2.2 Standardizacija informacijske pismenosti

Informacijsko opismenjavanje mora biti dio obrazovnog sustava. Moramo usmjeravati pojedince ka pravim, točnim i relevantnim informacijama, moramo ih potaknuti da se izraze, ohrabriti ih kod izricanja mišljenja kao i kod uvažavanja mišljenja drugih.

Standardizacijom informacijske pismenosti omogućena je njezina jednostavnija integracija u obrazovni proces. Praćenjem ishoda učenja možemo pratiti napredak pojedinca i sugerirati mu kako može poboljšati svoje stečene kompetencije i ono najvažnije pratiti razvoj zadnje 3 faze koje Stričević navodi, a to je izgradnja njegova znanja.

Informacijsku pismenost ne trebamo integrirati kao poseban predmet ili kolegij već ga vrlo jednostavno možemo integrirati u svaki školski predmet ili fakultativni kolegij. Standardizacija informacijske pismenosti ne guši učenikovu kreativnost već samo omogućuje lakše praćenje

---

²⁹ Bašić, S. Nacionalni obrazovni standard – instrument kontroliranja učinkovitosti obrazovnog sustava, unapređivanja kvalitete nastave ili standardiziranja razvoja osobnosti?. // PEDAGOGIJSKA istraživanja, 4,1(2007.), str. 29. Dostupno i na: <http://hrcak.srce.hr/file/174914> [citirano: 2016-07-23].

savladanih kompetencija. Ako nastavnik vidi da učenik ne pronalazi točne informacije ili ne koristi relevantne informacije, može odmah reagirati i uputiti ga na pravi put. No naravno mišljenja kao i kod standardizacije obrazovnog sustava su podijeljena.

Webber i Johnston smatraju standardizaciju neproduktivnom jer previše pojednostavljuje složeni proces reducirajući ga na jednostavnije i mjerljive vještine, zapostavljajući složenije kompetencije i misaone vještine višeg reda koje se razvijaju informacijskim opismenjivanjem poput kritičkog mišljenja, tumačenja informacija, vrednovanja i etike korištenja. Uz to, kompleksne ishode učenja i misaone procese višeg reda poput interpretacije ili kritičkog mišljenja nemoguće je ispitati jednostavnim testovima, a standardizacija teži ka uspostavi pojednostavljenih mjernih skala.³⁰

Standardi, koji su navedeni u prijašnjim poglavljima, izrađeni su ne da se odmah usvoje i prihvate već da budu okosnica razvoja standarda na nacionalnoj razini. Moraju se pravilno prilagoditi, pravilno interpretirati i na kraju pravilno integrirati u obrazovni sustav kako bi zadovoljili svoju svrhu.

U jednom od prvih prikaza L. Snavely upozorava da egzaktni prijevod ACRL-ovog standarda može biti samo prvi korak u koncipiranju i objavljivanju vlastitih, lokalnih (nacionalnih, regionalnih institucionalnih) standarda informacijske pismenosti. Oni su dobra podloga za dogovaranje o vlastitim standardima koji će uvažiti okolnosti, tradicije, kulturu, svrhu standarda u pojedinoj sredini. Prema tome, prijevod standarda ACRL tek je prvi korak nakon kojeg treba uslijediti prilagodba, izmjena i dopuna prijevoda imajući u vidu lokalne potrebe. Ista autorica dalje tvrdi da je potrebno „kopirati“ proces koncipiranja standarda ACRL, a ne standarde same. Pritom ponajprije misli na važnost radne skupine koja će raditi na standardima, a koja svakako treba reflektirati potrebe različitih sudionika poput knjižničara, nastavnika, upravljačkih tijela (menadžmenta), donosioca političkih odluka (ministarstva), samih studenata/učenika i tako dalje.³¹

Također u detaljnoj analizi ACRL-ovg standarda neki autori zamjeraju sljedeće:

---

³⁰ Jadranka Lasić-Lazić, Sonja Špiranec, Mihaela Banek Zorica: Standardizacija u području informacijske pismenosti: između iluzije i potrebe. // Standardizacija i kvalitet bibliotečkih usluga / uredili Vesna Injac i Vesna Crnogorac. Beograd: Bibliotekarsko Društvo Srbije, 2011. Str. 45.-46.

³¹ Isto. Str. 47.

Informacijska potreba nije dobro definirana. Ona se mijenja i raste svakom novom informacijom. U Standardima (ACRL) iz 2000. godine informacijska potreba više zvuči kao konkretna fiksna stvar, no informacijska potreba se mijenja svakom novom pronađenom informacijom. Također autor napominje kako u ranim faza informacijskog pretraživanja, nova informacija povećava nesigurnost prije nego li ju smanjuje.³²

Navedenim standardima se također zamjera korištenje sintagme „izvlačenje podataka“. Ta sintagma podsjeća na cut-and-past pristup informaciji što je potpuno krivi pristup u doba interneta. Rješenje tog problema predstavlja interakcija i kolaboracija različitih informacijskih izvora što je u suprotnosti s „izvlačenjem“ potrebnih informacija iz informacijskih izvora.³³

Kompetencije odnosno ishodi učenja koji se navode kao osnovne mjerive jedinice informacijske pismenosti, smatraju se previše teorijski orijentirane smjernice obrazovnog sustava.

Naglašavajući ishode učenje odnosno kompetencija informacijski pismene osobe gradimo smjernice njene integracije u obrazovni sustav s ciljem stvaranja predložka koji se mora na različite načine dopuniti u suradnji sa samim učenicima.

Prvo poglavlje ovog rada dotiče se društva znanja, a upravo informacijska pismenost postavlja temelje izgradnje društva kojem se danas teži. Ključne kompetencije pomažu izgradnji i smatraju se nužnima za sve pojedince u društvu i trebaju biti dostupne svima, pa su stoga jedno od najvažnijih pitanja pri razmatranju obrazovnih reformi i strategija cjeloživotnog učenja.

Ključne kompetencije potrebne su svim građanima kako bi se mogli uspješno nositi s izazovima današnjice i sutrašnjice, kao što su brze i dvojake promjene u društvu (s jedne strane ekonomska i kulturna globalizacija, a s druge sve veća različitost i kompetitivnost), te kako bi se ostvarila gospodarska, socijalna i osobna dobrobit svih pojedinaca i društva u cjelini.³⁴

---

³²Kuhlthau, C.C. Rethinking the 2000 ACRL Standards //Communications in Information literacy,7,2(2013.),str.93. Dostupno i na <http://goo.gl/uEQL7u> [citirano 2016-09-03].

³³ Isto. Str. 93.-94.

³⁴ Čatić, I. Kompetencije i kompetencijski pristup obrazovanju. // PEDAGOGIJSKA istraživanja, 9 (2012), str. 179. Dostupno i na: <http://hrcak.srce.hr/113448> [citirano: 2016-07-23].

Teoretičar menadžmenta Mintzberg ističe da opsjednutost efikasnošću dovodi do toga da mjerljivi učinci potpuno zasjane socijalne učinke i vrijednosti, što se zapravo smatra jednim od glavnih nedostataka kompetencijskog pristupa obrazovanju. Na problem prenošenja ekonomskih principa u obrazovanje upozorava i Sachs , govoreći o dva dominantna diskursa u obrazovnoj politici i praksi – demokratskom i menadžerskom. Iz menadžerskog diskursa razvio se poduzetnički identitet učitelja, čije su karakteristike usmjeravanje na učinkovitost, kompetitivnost i individualizam.³⁵

Autor uočava da pod utjecajem menadžerskog diskursa obrazovanje postaje tržišna roba, škole postaju poduzeća koja se međusobno natječu u tome koje će dati bolje rezultate i tako privući klijente (učenike, roditelje), a učitelji postaju poduzetnici i puki izvršitelji standardiziranog kurikulumu, usmjereni na postizanje što boljih rezultata kako bi se povećala kompetitivnost među učiteljima i/ili školama.³⁶

Jedno od rješenja koje se odupire zatvorenom okviru standardizacije jest prihvaćanje mogućnosti „neočekivanog“. U tom slučaju treba biti posebno pažljiv da ne postanemo previše fokusirani da ishode učenja i kriterije koji se moraju zadovoljiti i pritom zanemarimo ono neočekivano. Također se naglašava se kako upravo neočekivano i ono nedefinirano standardima može sadržavati inovativnost i kreativnost. Stoga je potrebno unutar koncepta standardizacije ostaviti prostora za izvanredne situacije koje su važne u obrazovnom procesu.³⁷

Dokument Framework for Information Literacy for Higher Education daje jasan prijedlog načina razvijanja okvira za standardizaciju informacijske pismenosti u visokom obrazovanju. Naglašena je prilagodba studentu i njegovom načinu učenja kao osnovna zadaća cjelokupnog fakultetskog sustava. Upravo ta prilagodba ima za cilj unaprijediti cjelokupni obrazovni sustav.

---

³⁵ Isto. Str. 181

³⁶ Isto 181.-182.

³⁷ Harris, B.R. The new acrl information literacy competency standards// Communication in Information literacy, 7, 2(2013.), str.142. Dostupno i na: [http:// goo.gl/ZdWCwB](http://goo.gl/ZdWCwB) [citirano 2016-09-03].

Također smjernice koje se navode predstavljaju samo okvirni plan koji je fleksibilan za promjene, koji se može prilagoditi i nadograditi. Naglašava kako se ne radi o striktno zadanim ishodima učenja koji se moraju zadovoljiti već se o okviru koji se prilagođava krajoliku u kojem se nalazi.

Studenta se polako uvodi u svijet informacija. Uči ga se različitim vještinama koje mu pomažu u daljnjem obrazovanju. Pretraživanje i istraživanje ono je osnovno što student mora savladati. Učenje, razmjena znanja i suradnja s ostalim istraživačima sljedeći su koraci njegova informacijskog opismenjavanja.

Kako bi se što bolje približio koncept stručnom odnosno nastavnom osoblju i ostalim „dizajnerima“ obrazovnog sustava dane su smjernice čitanja i primjene okvira.

Na primjeru takve vrste dokumenta vidimo da standardizacija ne treba nužno predstavljati pokazatelje i ishode učenje koji se moraju slijepo pratiti i vrednovati. Sve navedene kompetencije informacijski pismene osobe su individualne i razvijaju se na različite načine. Standardizacija informacijske pismenosti u obrazovni sustav omogućujemo nastavnom osoblju lakše praćenje razvoja učenika i njegova znanja. No s druge pak strane upravo izostavljanje definiranja ishoda učenja glavna je zamjerka ovom dokumentu i zbog toga se smatra da nije moguća primjena istog kod integriranja informacijske pismenosti u obrazovni sustav.

Zaključak

Sudionici društva znanja moraju savladati različite oblike pismenosti koje ono za sobom povlači. Informacijska pismenost krovna je pismenost koja nas uči „kako učiti“. Uči nas u najširem smislu pronaći, vrednovati i pravilno iskoristiti informaciju. Pomaže nam u izgradnji svijesti o relevantnom u moru informacijskih izvora. Ono najvažnije što nam informacijska pismenost može dati jest naučiti nas organizirati i nadograditi naše znanje. Kad jednom naučimo razlučiti relevantno od nerelevantnog, kritički misliti te to mišljenje izražavati i prezentirati, kad naučimo kako učiti, spremni smo za cjeloživotno učenje te postajemo i aktivni sudionici društva znanja.

Integracija informacijske pismenosti na samom početku obrazovnog procesa može rezultirati savladavanjem velikog broja kompetencija koje ona zagovara. U tom slučaju možemo se okrenuti standardima koji predstavljaju globalne okvire koje je moguće modelirati po nacionalnoj slici. Standardi za sobom povlače cjelokupnu reformu obrazovanja, suradnju obrazovnih „dizajnera“ kao i suradnju nastavnika i učenika.

Kritika standardizacije može se jasno podijeliti na one koji potpuno odbacuju bilo kakav oblik standardizacije osobito kad se radi o standardizacije informacijske znanosti koja se sastoji od niza kompetencija kojima se gradi sociološko i kulturološko mišljenje pojedinca. S druge strane imamo one koji smatraju kako je to najbolji način praćenja faza informacijskog opismenjavanja koji nije za štetu učenika već za pomoć nastavnicima.

Jedan od nedostataka standarda je poduzetnički identitet učitelja, čije su karakteristike usmjeravanje na učinkovitost, kompetitivnost i individualizam. Nakon razine učitelja slijedi razina škole, grada, države... Obrazovanje je u tom slučaju orijentirano natjecateljskom duhu i zadovoljavanju postavljenih normi. Kreativnost i razvoj učenika kao individue stavlja se u drugi plan.

No ukoliko se standardu informacijske pismenosti pristupiti kao okvirnom planu kojeg je potrebno prilagoditi, koji se razvija u suradnji sa stručnim osobljem, on u tom slučaju ispunjava svoju ulogu, a to je praćenje učenika u njegovom savladavanju i primjenjivanju kompetencija informacijske pismenosti.

Literatura

1. American Library Association : Framework for Information Literacy for Higher Education// 2016. Dostupno i na: http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/issues/infolit/Framework_ILHE.pdf
2. Bašić, S. Nacionalni obrazovni standard – instrument kontroliranja učinkovitosti obrazovnog sustava, unapređivanja kvalitete nastave ili standardiziranja razvoja osobnosti?. // Pedagogijska istraživanja, 4,1(2007.), str. 25.-41. Dostupno i na: <http://hrcak.srce.hr/file/174914> [citirano: 2016-07-23].
3. Ćatić, I. Kompetencije i kompetencijski pristup obrazovanju. // PEDAGOGIJSKA istraživanja, 9 (2012), str.175-89. Dostupno i na: <http://hrcak.srce.hr/113448> [citirano: 2016-07-23].
4. Ecclestone, K. Energising or enervating: implications of national vocational qualifications in professional development. //Journal of Vocational Education & Training, 49, 1(1997), str. 65.-79. Dostupno i na: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13636829700200006> [citirano: 2016-07-23].
5. Harris, B.R. THE NEW ACRL INFORMATION LITERACY COMPETENCY STANDARDS// Communication in Information literacy, 7, 2(2013.), str.139.-145. Dostupno i na: <http://goo.gl/ZdWCwB> [citirano 2016-09-03].
6. How People Learn; Brain, Mind, Experiencer, and School / uredili J.D. Bransford, A.L.Brown, R.Cocking. Washington, D.C., 2000.
7. Hrvatska enciklopedija, „Hrvatska enciklopedija“. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/> [citirano: 2016-09-04].

8. Jadranka Lasić-Lazić, Sonja Špiranec, Mihaela Banek Zorica: Standardizacija u području informacijske pismenosti: između iluzije i potrebe. // Standardizacija i kvalitet bibliotekskih usluga / uredili Vesna Injac i Vesna Crnogorac. Beograd: Bibliotekarsko Društvo Srbije, 2011. Str. 41-50.
9. Kuhlthau, C.C. Rethinking the 2000 ACRL Standards //Communications in Information literacy,7,2(2013.), str. 92.-97. Dostupno i na <http://goo.gl/uEQL7u> [citirano 2016-09-03].
10. Lasić-Lazić, Jadranka, Špiranec, Sonja. Banek Zorica, Mihaela. Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima –pronađeni u informacijskom opismenjavanju.//Medijska istraživanja, god.16, 1(2012), str. 125.-142.
11. Rabin, J. & Cardwell, C. „Start Making Sense: Pratical Approches to Outcomes Assessment for Libraries“// University Libraries Faculty Publications, 2011.
12. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju: završna verzija / Jesus Lau, predsjednik IFLA-ine Sekcije za informacijsku pismenost. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
13. Stričević, Ivanka. Pismenosti 21. stoljeća : učenje i poučavanje u informacijskom okruženju. // Zrno 22, 97- 98 (2011.)
14. Šoljan N.N. Taksonomija svjetskih razvoja u obrazovanju: prema (de)konstrukciji pedagogije. // Pedagogijska istraživanja, 4,2(2007) str.317-337. Dostupno i na: <http://hrcak.srce.hr/file/174871> [citirano: 2016-07-23].
15. Špiranec, S. & Banek Zorica, M. „Information Literacy 2.0: hype or discourse refinement“// Journal of documentation, 66, 1(2010), str. 140-153.
16. Špiranec, Sonja. Informacijska pismenost-ključ za cjeloživotno učenje, 2003. Edupoint : časopis o primjeni informacijskih tehnologija u obrazovanju [citirano: 2016-07-23]. Dostupno na: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html>

17. Špiranec, Sonja; Mihaela Banek Zorica. Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazište. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2008.
18. Šundalić, A. Između društva rada i društva znanja.// Media, culture and public relations, 3, 2(2012) Str. 120.-130.
19. Virginia Richardson. Constructivist Teacher Education: Building a World of New Understandings. Routledge, 1997.
20. Webber, S.& Johnston, B. Conceptions of information literacy: new perspectives and implications“. //Journal of information science, 26, 6(2000), str. 381-397.